

Magyar Helsinki Bizottság

Jelentés a Magyar Helsinki Bizottság 2016. november 18-i látogatásáról a Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal Körmendi Ideiglenes Befogadó Állomásán

A Magyar Helsinki Bizottság (továbbiakban: Bizottság) és a Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal (továbbiakban: Hivatal) között fennálló együttműködési megállapodás alapján 2016. november 18-án a Bizottság felkereste a Hivatal Körmendi Ideiglenes Befogadó Állomását. A látogatáson a Bizottság részéről dr. Barcza-Szabó Zita és dr. Somogyvári Zoltán munkatársak vettek részt.

A látogatás célja a 2016 májusában ideiglenes befogadó állomásként megnyílt körmendi befogadó állomás megtekintése és működésének emberi jogi szempontú megfigyelése volt. Az együttműködési megállapodás értelmében a Bizottság megfigyelői felmérték az elhelyezésre szolgáló sátrak fizikai állapotát, továbbá a menedékkérőkkel folytatott személyes beszélgetések keretében információkat gyűjtöttek az elhelyezési körülményekről, a kérelmezők jogainak biztosításáról, az egészségügyi ellátásról, illetve a létesítmény lakói és dolgozói közötti kapcsolatáról. A Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal részéről Varga Tamás Ottó telephelyvezető tájékoztatta a Bizottság megfigyelőit az ideiglenes befogadó állomással kapcsolatos tapasztalatokról. Szíves együttműködését ezúton is köszönjük.

1. Általános megállapítások

A Bizottság látogatásának napján a 300 fő befogadására alkalmas sátrortáborban mindösszesen 11 menedékkérő tartózkodott a Befogadó Állomás területén, akik között szíriai, afgán, iraki, pakisztáni, bangladesi és kongói állampolgárok voltak. Van olyan menedékkérő, aki nyitás óta, tehát több mint hat hónapja tartózkodik a körmendi befogadó állomáson.

A Bizottság tagjai nyolc menedékkérővel beszéltek személyesen, egy kérelmező ugyanis a telephelyvezető tájékoztatása szerint engedéllyel volt távol, míg ketten éppen a befogadó állomás területén kívül tartózkodtak. A Bizottság legutóbbi, 2016. május 10-i látogatása során a menedékkérők száma 202 volt, ez azonban a jelenlegi látogatás idejére tartósan mindössze 10-15 főre csökkent. A menedékkérők számának radikális csökkenése egyértelműen a rendkívül rossz, embertelen körülményeknek tudható be, tekintve, hogy a táborban tartózkodó összes menedékkérő kivétel nélkül arra panaszkodott a Bizottság megfigyelőinek, hogy nagyon fáznak a sátrakban.

A Bizottság álláspontja szerint a Körmendi Ideiglenes Befogadó Állomáson működő sátrortábor télen nem alkalmas arra, hogy ott a menedékkérőket emberséges körülmények között szállásolják el akkor, amikor Magyarországon a menekültügyi intézményrendszer egyáltalán nincs rendkívüli helyzetben.

A befogadó állomás fenntartását jelenleg indokolatlannak is látjuk, tekintettel arra, hogy a – látogatás időpontjában még üzemelő – Bicskei Befogadó Állomáson, továbbá a Kiskunhalasi és a Vámosszabadi Befogadó Állomásokon, valamint a Balassagyarmati Községi Szálláson bőven van szabad kapacitás arra, hogy a jelenleg Körmenden tartózkodó menedékkérőket, valamint a jövőben Magyarországra érkezőket is ott helyezték el. A Körmendi Befogadó Állomás fenntartása ráadásul a jelenlegi, alacsony létszám mellett rendkívül költséges az állam számára, különös tekintettel arra, hogy a befogadó állomáson egyidejűleg legalább 10 főt kell foglalkoztatnia a Hivatalnak, továbbá arra, hogy a Hivatal menekültügyi ügyintézői Győről, míg több szociális munkás is messzebről utazik Körmendre, amely utazások szintén költségesek. A Bizottság álláspontja szerint tehát a menedékkérők elhelyezése a többi nyílt befogadó állomáson sokkal gazdaságosabban és emberhez méltóbb körülmények között valósítható meg.

- A fenti okok miatt **javasoljuk, hogy a Körmendi Ideiglenes Befogadó Állomáson ősztől késő tavaszig egyáltalán ne helyezzenek el menedékkérőket. A menedékkérők elhelyezése a hideg és sötét sátrakban felveti ugyanis az Emberi Jogok Európai Egyezményének 3. cikke által tilalmazott embertelen és megalázó bánásmód megsértését. Javasoljuk, hogy amennyiben a Hivatal nem zárja be a Körmendi Ideiglenes Befogadó Állomást, haladéktalanul gondoskodjanak fűthető és rendszeren megvilágítható konténerek odaszállításáról, amelyekben a menedékkérők elszállásolása emberséges körülmények között valósítható meg.**

2. Elhelyezési körülmények

A menedékkérek elhelyezéséül szolgáló sátrak közül hatot télisített a Hivatal, és ezek közül jelenleg három sátorban laknak menedékkérek. A téliesítés során a hat sátor belül egy újabb réteget kapott, valamint azokat kívülről is megerősítették. A sátrakban a Hivatal 2016. október végén fatüzelésű vaskályhákat helyezett el, amelyekhez fadarálmányt, gyújtót és gyufát biztosított a menedékkérek részére. A Hivatal tájékoztatása szerint továbbá elegendő hálósákokat és takarót tudnak kiosztani a menedékkérek részére, amennyiben fázának.

A Bizottság megfigyelői voltak olyan sátorban, amelyben a beszélgetés kezdetén a fadarálmánnyal megrakott kályhának köszönhetően meleg volt, azonban egy fél órával később – mivel a beszélgetés ideje alatt az iraki és szír menedékkérek nem raktak utánpótlást a kályhára – a parázs szinte teljesen kialudt, aminek következtében érezhetően hűvös lett a sátorban.

A menedékkérek elmondták, hogy a fadarálmány folyamatosan rendelkezésükre áll, ám mindegyikük panaszkodott annak fűtési teljesítményére, tehát arra, hogy abból nagyon sűrűn kell újra és újra rárakniuk a tűzre annak érdekében, hogy ne hűljön ki a sátor. A menedékkérek különösen reggel fáznak rendkívüli módon, hiszen éjjel – lévén, hogy alszanak – nem tudják a fadarálmánnyal megtölteni a kályhát. Az egyik sátorban elszállásolt iraki, szíriai és marokkói menedékkérek vastagabb faágakat halmozott fel a sátra mellett, mivel azok az ágak hosszabb ideig égnek a fadarálmánynál. A menedékkérek elmondták továbbá, hogy a vaskályha ajtajának a kinyitására nem kaptak eszközt, ezért a tűzforró vasajtót a Bizottság megfigyelőinek jelenlétében egy késsel nyitották ki.

A menedékkérek a fázáson kívül arra is panaszkodtak, hogy nappal is sötét van bent, amelyet a Bizottság megfigyelői is tapasztaltak. Ennek az az oka, hogy a sátrakban csak este 17:30 után kapcsolja fel a Hivatal a LED-égők által biztosított világítást. A sátrakban nappal világosság csak akkor biztosítható, ha a kérelmezők szétnyitják a sátorajtóként szolgáló ponyvákat, így viszont kintől beáramlik a hideg, így a nagy nehezen felfűtött kályha ellenére kihűl a sátor, és eső esetén a sátrak beázhatnak.

A benti sötétség miatt a menedékkérek nappal is a telefonjaikkal kénytelenek világítani a sátoron belül, így azokat többször kell feltölteniük. Ekkor szintén nehézségbe ütköznek, ugyanis a sátorban a Hivatal nem biztosítja számukra az áramforrást, hanem csak a sátrakon kívül található oszlopokra szerelt konnektorokkal, valamint a szaniterkonténerek melletti teleföntöltő egységgel teszi lehetővé a menedékkérek számára az áramvételezést.

A menedékkérek kénytelenek a szabad ég alatt megvárni, míg telefonjaik feltöltődnek, amennyiben biztonságban akarják tudni telefonjukat. Emellett semmilyen egyéb olyan elektronikus eszközt sem használhatnak a menedékkérek, amelyhez áram szükséges, így sem televíziót, sem rádiót nem tudnak használni. Azzal, hogy a Hivatal más befogadó állomásokon biztosítja az áramforrást a menedékkérek lakóhelyében, ám Körmenden nem, hátrányosan különbözteti meg a körmendi sátrakban elhelyezett menedékkéreket.

A Hivatal munkatársai elmondták, hogy a menedékkérek kérésére megmutatják nekik a kályha működtetését, ám ha új menedékkérek érkeznek, akkor a menedékkérek általában egymásnak mutatják meg a használatot. A sátor felgyulladását poroltó készülékkel tudják megakadályozni, amelyek nem a sátrakban, hanem az örök bódéjában találhatóak, illetve a tüzet a kamerarendszer segítségével tudnak észlelni. A Hivatal munkatársai továbbá naponta körbejárnak a sátrakban és ügyelnek arra, hogy a kályhákat a menedékkérek megfelelően és biztonságosan tudják használni.

- A tűzveszély megelőzése érdekében javasoljuk, hogy a Hivatal helyezzen el poroltó készülékeket a sátrakon belül is, továbbá a porral oltók használatát ismertesse valamennyi menedékkérekkel.

A Bizottság megfigyelői két sátorban is látták, hogy áll a sátor aljzatán a víz. A menedékkérek elmondása szerint a beázás főként alulról és oldalról történik, azonban egyikük elmondása szerint felülről is átszűrődik esetenként a víz. A reggelre kihűlt sátorban a beázás nem tud felszívódni, ezért a hideg hőmérséklet állandó nyirkosságot okoz. A Bizottság megfigyelői továbbá a sátor külső rétegén kis lyukakat észleltek, amit a helyszínen jeleztek is a telephelyvezetőnek, aki azok helyrehozására tett ígéretet.

Egy iraki menedékkérek elmondta, hogy látták, hogy a táborban dolgozó személyek éjjel konténerben alszanak, ezért maguk is egy éjjel úgy döntöttek, hogy a – a Bizottság megfigyelői szerint is – kellemesen meleg szaniterkonténerben alszanak inkább a hideg sátrak helyett, ám amikor ezt az örök észrevették, visszaküldték őket a hideg sátrukba.

A Bizottság megfigyelői üdvözlnek, hogy 2016. májusi látogatásunk óta a sátrakban a Hivatal minden menedékkérek részére biztosít egy zárható szekrényt, ahol a kérelmezők a személyes tárgyaikat biztonságos módon tudják tárolni.

3. Szociális segítségnyújtás, egészségügyi ellátás, kapcsolat a rendőrökkel és a helyi lakosokkal

A menedékkérők beszámolóí alapján jó az együttműködés a Hivatal és a kérelmezők között. A Bizottság megfigyelőinek is egyértelmű volt a látogatás során, hogy a Hivatalnak a helyszínen dolgozó munkatársai minden tőlük telhetőt megtesznek annak érdekében, hogy a lehetőségek keretein belül elviselhetővé tegyék a menedékkérők alkalmatlan és megalázó körülmények közötti elhelyezését. A befogadó állomáson szolgálatot teljesítő őrsemélyzetre sem érkezett semmilyen panasz a kérelmezők részéről.

A körmendi táborban tartózkodó menedékkérők örültek a Hivatal által alkalmazott egészségügyi nővér és a szociális munkások készséges együttműködésének. A Hivatal jelenleg hét szociális munkást alkalmaz, akik öt-öt napos váltásban dolgoznak, egy 12-órás műszakban két szociális munkással.

A nővér hetente öt napot tartózkodik a táborban, 9-17 óra között, míg egy házi orvos hetente háromszor, hétfőn, szerdán és pénteken napi egy órában rendel. Amennyiben súlyos egészségügyi panaszról van szó, a menedékkérők a szombathelyi Markusovszky Kórházban részesülhetnek ellátásban.

A menedékkérők ruháinak mosására négy mosógép is üzembe helyezhető, de jelenleg az alacsony létszám miatt csak egyet működtetnek. A ruhaszáritáshoz centrifugát és állványt is adott a Hivatal. Amennyiben a menedékkérőknek ruhára van szükségük, mind a Vöröskereszt, mind a Hivatal munkatársai tudnak nekik ruhát adományozni.

A menedékkérők – 2016. májusi elmondásaikkal ellentétben – ezúttal nem panaszkodtak arra, hogy a városban szolgálatot teljesítő rendőrök zaklatnák őket, amely mindenképpen egy öröndetes fejlemény. Egyes menedékkérők azonban elmondták, hogy úgy érzik, a város lakói rossz szemmel néznek rájuk. Beszámolóik szerint a kb. két hónappal korábbi nemzeti ünnepségen ők is részt vettek (véltetően az augusztus 20-i ünnepség lehetett), ahonnan azonban egyes helyi lakosok elküldték őket. A menedékkérők elmondták, hogy egyes társaik a helyi magyaroktól való félelmük miatt mentek tovább Ausztria felé.

- Javasoljuk, hogy a Hivatal Körmenden és a többi befogadó állomásnak helyt adó településeken is szervezzen a helyi lakosság tájékoztatása és érzékenyítése céljából rendszeres lakossági fórumokat, valamint gondoskodjon a Hivatal olyan programokról, amelyekben a város lakói és a menedékkérők közös tevékenységekben vehetnek részt, hogy megismerhessék egymást.

4. Élelmezés, étkezés

A menedékkérők korábban ebéd- és vacsoraidőben kaptak enni (vacsoraidőben megkapva a másnapi reggelit is), ám a Hivatal néhány hét óta újra csak naponta egyszer, ebédidőben oszt élelmet. A telephelyvezető elmondása szerint a változtatásra azért került sor, mivel míg ebédidőben mindenki odamegy átvenni az ebédet, addig vacsoraidőben már alig 2-3 menedékkérő vette át a vacsorát, mivel a többiek már ki sem jöttek akkor a sátrukból. A tábor területén található nagyméretű étkezősátort a hőlégbefúvó ellenére sem lehet teljesen befűteni, így a menedékkérők általában a sátrukba viszik vissza az átvett ételt, és ott esznek. A telephelyvezető elmondása szerint néhány hét múlva három egybenyitott konténerből kialakítanak egy fűthető étkezőhelyiséget, amelyben akár 50 menedékkérő is étkezhethet majd egyszerre. A Hivatal egy külön konténerben egy hűtőt állított be, hogy a romlandó ételeket a menedékkérők el tudják helyezni, ugyanis addig a sátorban tudták csak tárolni azokat. A menedékkérők panaszkodtak arra, hogy kevés a meleg étel, továbbá nincs főzési lehetőség. Utóbbit a kérelmezők a sátrakban működtetett villanytűzhellyel kívánták orvosolni akként, hogy az ehhez szükséges áramot a sátrakon kívüli oszlopokon lévő konnektorokhoz csatlakoztatott hosszabbítón keresztül biztosították volna maguknak, azonban annak használatát a Hivatal biztonsági okokra való hivatkozással nem engedélyezi. Viszont nincs arra alternatív és biztonságos megoldás, hogy a táborban lakó menedékkérők maguknak főzhessenek.

A Magyar Vöröskereszt önkéntesei továbbra is fenntartanak egy sátrat, amelyben teát és kekszet osztanak a menedékkérők részére heti öt napon át, naponta kb. 8 órában.

5. Internethasználat, sportolási lehetőségek és szabadidős tevékenységek

A menedékkérők elmondása szerint a tábor területén jól működik a vezeték nélküli internet, aminek nagyon örülnek a kérelmezők, hiszen ez teszi lehetővé számukra a családtagjaikkal való kapcsolattartást. A sportolási lehetőségeket a pingpongasztal és különböző sportlabdák, a szabadidős tevékenységeket társasjátékok jelentik számukra. A menedékkérők azonban a Bizottság látogatásának napján szinte végig csak a sötét és hideg sátraikban, a takaróik alatt az ágyban tartózkodtak.

6. Egyéb észrevételek

Egy afgán menedékkérő elmondta a Bizottság megfigyelőinek, hogy látogatásunk napján hajnali egy órakor érkezett meg Körmendre. A menedékkérőt 2016. november 17-én szabadították a Nyírbátori Menekültügyi Órzött Befogadó Központból, és számára az ország túlsó végében lévő Körmendi Ideiglenes Befogadó Állomást jelölték ki kötelező tartózkodási helyül. A menedékkérő Nyírbátorból délután 13:00 óra körül tudott elindulni, ám elmondása szerint nem tájékoztatták arról, hogy az út milyen hosszú lesz Körmendig. A menedékkérő Nyírbátorból Debrecenen és Budapesten keresztül utazva 23:30 körül ért Győrbe, ahonnan már nem tudott tovább vonattal utazni. A menedékkérő attól tartva, hogy még aznap el kell jutnia a Körmendi Ideiglenes Befogadó Állomásra, különben a rendőrök igazoltatása esetén őrizetbe vennék, egy taxit hívott. A taxisnak 100 EUR-t fizetve végül 2016. november 18-án hajnalban érkezett a Körmendre. A menedékkérő annak ellenére nem tudott hamarabb eljutni Körmendre, hogy angolul kifejezetten jól beszél.

- Javasoljuk, hogy a Hivatal gondoskodjon róla, hogy a menedékkérők részére kijelölt befogadó állomást az ügyfelek rendes tömegközlekedési eszközök igénybevételével (és ennek megfelelően díjmentesen), nappal tudják megközelíteni.

A telephelyvezető a Bizottság megfigyelőinek a kérdésére válaszolva elmondta, hogy előfordult, hogy a Hivatal egy transzszexuális menedékkérő részére a Körmendi Ideiglenes Befogadó Állomást jelölte ki kötelező tartózkodási helyül, mivel a menedékkérő neme az iratok szerint férfi volt (ám ő maga nőnek tartja magát, és nőként is öltözik). A telephelyvezető elmondása szerint ekkor a Hivatal azonnal gondoskodott arról, hogy a transzszexuális menedékkérőt helyezték át egy olyan befogadó állomásra, ahol nem kizárólag fiatal, egyedülálló férfiak vannak.

- Javasoljuk, hogy a fenti helyzet elkerülése végett a transzszexuális menedékkérők esetében a Hivatal rögtön olyan nyílt befogadó állomást jelöljön ki, ahol mind férfiak, mind nők is tartózkodnak annak érdekében, hogy a transzszexuális menedékkérőt ne érhesse erőszak egy olyan befogadó állomáson, ahol csak ellenkező nemű menedékkérők tartózkodnak.

Mivel a Körmendi Ideiglenes Befogadó Állomáson súlyosan elégtelen befogadási körülmények felvetik az Emberi Jogok Európai Egyezményének 3. cikkében foglalt embertelen és megalázó bánásmód tilalmának sérelmét, és a Hivatal más befogadó állomásain megoldható a menedékkérők elhelyezése, javasoljuk, hogy a Hivatal Körmenden egyáltalán ne helyezzen el menedékkérőket, és a többi táborban jelöljön ki a jelenleg Körmenden tartózkodóknak és az újonnan érkezőknek szálláshelyet.

Budapest, 2016. december 20.

dr. Pardavi Márta
társelnök
Magyar Helsinki Bizottság